ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 121, Ekim 2021, s. 68-78

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.52330>

Yayın Geliř Tarihi / Article Arrival Date
12.08.2021

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date
29.10.2021

Dr. Öğr. Üyesi Fatma KANTAŞ YILMAZ
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Yönetimi
fatma.kantasyilmaz@gmail.com
Orcid: 0000-0003-0512-382X

Doç. Dr. Hülya YÜCEL
Sağlık Bilimleri Üniversitesi
hulya.yucel@sbu.edu.tr

Arş. Gör. Ahsen ERİM
Sağlık Bilimleri Üniversitesi
ahsen.erim@sbu.edu.tr

Dr.Öğr. Üyesi Esin SEZGİN
Sağlık Bilimleri Üniversitesi
esin.sezgin@sbu.edu.tr

Prof.Dr. Zuhall KUNDURACILAR
Sağlık Bilimleri Üniversitesi
zuhall.kunduracilar@sbu.edu.tr

SAĞLIK BİLİMLERİ ÖĞRENCİLERİ COVID-19 PANDEMİSİNDE UZAKTAN EĞİTİM HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORLAR?

Öz

Koronavirüs salgınının getirdiğı sosyal izolasyon süreci ile birlikte eğitim hayatında yüz yüze verilen dersler, yerini uzaktan eğitime bırakmıştır. Bu çalışmada, Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini değerlendirmek, uzaktan eğitimin avantajlarını ve dezavantajlarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmaya, İstanbul'da bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 1040 öğrenci (K = 883, E = 157) katılmıştır. Araştırmacılar tarafından çevrimiçi (online) geliştirilen bir soru formu

veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Öğrenciler online eğitimin zaman ve mekân esnekliği sağlaması, sosyal hayatı aktif sürdürme olanağı yaratması ve düşük maliyetli olmasını en büyük avantaj olarak ifade etmişlerdir. Elektrik ya da internet bağlantısının kesintiye uğraması, laboratuvar ve atölye gibi uygulamalı derslerdeki sınırlılıklar ve öğrenci-öğretmen etkileşiminin zayıf olması ise en büyük dezavantaj olarak belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılar pandeminin, kaygı ve korku gibi olumsuz duygulara yol açtığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinden daha etkin ve verimli bir şekilde yararlanabilmeleri için bilgilendirilmeleri önemlidir. Ayrıca akademisyenlere uzaktan eğitim uygulamalarını hazırlamaları konularında danışmanlık yapılması eğitime katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Covid 19, Koronavirüs Hastalığı, Uzaktan Öğrenme, Online Eğitim, Sağlık Bilimleri, Sağlık Yönetimi

WHAT DO THE HEALTH SCIENCES STUDENTS THINK ABOUT DISTANCE EDUCATION DURING COVID-19 PANDEMIC?

Abstract

With the social isolation associated with the Covid-19 disease, there has been a great change in education, with face-to-face learning being replaced by distance education. This study was planned to assess students' views as well as the advantages and disadvantages of distance education in the Faculty of Health Sciences. A total of 1040 students (F=883, M=157) studying at the Faculty of Health Sciences of a state university in Istanbul participated in this study. An online survey comprising developed by the researchers used as a data collection tool. Students stated that distance education provides time and place flexibility, creates the opportunity to continue actively social life and being economical as the biggest advantages. The interruptions due to electricity or internet connection, the limitations of applying laboratories and workshops, and the weakness of student-teacher interaction were stated as the biggest disadvantages. Participants expressed that the pandemic caused negative emotions such as anxiety and fear. It is important to inform the students about distance education to make education more effective and efficient. Additionally, education quality would improve considerably when academicians are counselled on appropriate preparation applications of distance training.

Keywords: Covid-19, Coronavirus Disease, Distance Learning, Online Education, Health Sciences, Health Management

GİRİŞ

Dünyada pandemi boyutlarına ulaşan Yeni Koronavirüs (COVID-19) Hastalığı, yaşamımızı sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan etkilemiştir. Virüsün yaşamı tehdit etmesi değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Bu değişiklikler, sağlık hizmetleri, ekonomi ve sosyal yaşam gibi pek çok alanda olmuştur (Haleem vd., 2020). Bu dönem, diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da farklı uygulamaları beraberinde getirmiştir. Pandemi nedeni ile sosyal mesafe önlemleri alınmış, yüz yüze verilen dersler yerini uzaktan eğitime bırakmıştır. Bu süreç, öğrenciler ve akademisyenlerin günlük rutinlerinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur

(Agarwal ve Kaushik, 2020; Ferrel ve Ryan, 2020). Özellikle sağlık bilimleri alanında uygulamalı olan birçok derse devam eden öğrencilerin eğitim süreci de bu durumdan etkilenmiştir (Ferrel ve Ryan, 2020). Eğitim sektöründe, pandemi koşulları gerekçesi ile birçok farklı ülkede geçilen uzaktan eğitime, Türkiye genelinde de başlanmıştır (TÜBA, 2020).

Pandemi sürecinde yürütülen ilgili çalışmalarda uzaktan eğitim ile ilgili çeşitli sınırlılıklar ve avantajlar olduğu ortaya koyulmuştur (Mukhtar vd., 2020; Owusu-Fordjour vd., 2020). Ayrıca uzaktan eğitim süreçlerinde, eğitimciler ve öğrencilerin uygulamaları ile birlikte teknik yapının da önemli olduğu belirtilmiştir (Verawardina vd., 2020). Eğitimciler ve öğrencilerin esnekliğini gerektiren bu sürecin daha nitelikli geçirilebilmesi için çeşitli öneriler sunulan çalışmalar da görülmektedir (Chick vd., 2020). Türkiye’de son 10 yıldır Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından müfredatın %30’una kadar uzaktan eğitim ile yürütülebileceğine ilişkin görüş verildiği bilinmektedir. Derslerin çevrimiçi (online) olarak yürütülmesinin, Türkiye’deki yüksek öğretim kurumları için tamamen yeni ve hazırlıksız yakalanan bir durum olmadığına işaret edilmektedir (Karadağ ve Yücel, 2020). Bununla birlikte pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim, bir zorunluluk olarak değerlendirilmeli ve buna yönelik gerekli önlemler alınmalıdır (Hodges vd., 2020).

Pandemi sürecinde, eğitimin sürdürülebilmesi amacıyla konu ile ilgili materyallerin dijital ortama aktarılması sağlanmış, canlı eğitimin yapılabileceği uygulamalar, ortamlar oluşturulmuştur. Ancak Covid-19 pandemisinde özellikle uygulamalı dersleri ağırlıklı olan sağlık bilimleri öğrencileri açısından uzaktan eğitimin sınırlılıkları ve avantajlarının belirlenmesi konusunda yeterli bilgiye bu çalışmalar kapsamında ulaşılamamıştır. Tüm bu bilgiler ışığında bu çalışmanın amacı, sağlık bilimlerinde okuyan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi ve deneyimlerinin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Elde edilecek verilerin uzaktan eğitim planlamalarına ışık tutacağı ve bundan sonraki çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Kesitsel ve tanımlayıcı olarak planlanan bu çalışma, Covid-19 pandemi döneminde sağlık bilimleri öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır.

Katılımcılar

Çalışmanın katılımcı grubunu, İstanbul’da bulunan bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde farklı bölümlerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Fakülteye devam eden 2791 öğrenciye ulaşılması planlanmakta olup güven aralığı formülü baz alınarak yapılan hesaplamada minimum örneklem büyüklüğü 384 (kabul edilebilir hata marjı +/- 5), maksimum örneklem büyüklüğü 1067 (kabul edilebilir hata marjı +/- 3) olarak tespit edilmiştir. Tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak her bölümden alınacak minimum öğrenci sayısı belirlenmiş olup cinsiyet bazında tabakalama yapılmamıştır. Araştırmaya, on farklı lisans bölümünde öğrenim görmekte olan toplam 1040 öğrenci (K=883, E=157) katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanabilmesi amacı ile araştırmacılar tarafından Covid-19 pandemi sürecine yönelik üç bölümden oluşan bir soru formu hazırlanmıştır. Form, konu ile ilgili alan yazın

taraması sonucunda uzaktan eğitime yönelik anketlerin gözden geçirilmesi ve araştırmacıların uzaktan eğitim uygulama tecrübeleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur (Balta ve Türel, 2013; Birişçi, 2013; Cabi, 2016; Dermo, 2009; Kışla vd., 2010; Yıldırım, 2010). Soru formunun birinci bölümü yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf ve yerleşim yeri gibi demografik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümdeki sorular/maddeler; uzaktan eğitime yönelik teknik-fiziksel sorunlar, teorik-pratik derslerde eğitim-öğretim, ölçme-değerlendirme ve pandeminin uzaktan eğitime yansıyan psikolojik boyutunu ele alan konuları içermektedir. Üçüncü bölümde ise uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajlarını değerlendiren soru madderi yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada, verilerin analizi SPSS 25 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Kategorik değişkenlere ait frekans ve yüzde değerleri, nicel değişkenlere ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur.

Uygulama

Çalışmada kullanılan soru formu araştırmacılar tarafından çevrimiçi (online) formata dönüştürülmüş ve Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde okuyan her bir lisans öğrencisine e-posta aracılığı ile link daveti üzerinden gönderilmiştir. Davet linkine geri dönüş sağlayan öğrencilerin yanıtları analize dâhil edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (26/06/2020-20/212 nolu). Katılımcılardan bilgilendirilmiş gönüllü onam formu alınmış ve çalışma Helsinki İlkeler Deklarasyonu'na uygun biçimde yürütülmüştür.

BULGULAR VE YORUM

Sosyo-Demografik Veriler

İstanbul'da bir devlet üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin dört yıllık lisans bölümlerinde öğrenim görmekte olan 1040 öğrenci bu çalışmanın katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş ortalaması $20,93 \pm 2,08$ yıl (18-42) olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin %15'ini (n=157) erkek, %85'ini (n=883) ise kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları sırası ile Tablo 1'de sunulmakta olup çalışmanın on farklı lisans bölümünden ve her sınıf düzeyinden lisans öğrencileri ile yürütüldüğü görülmektedir. En çok yüzdeliğe sahip katılımcı grubunu üçüncü sınıflar (%30,7) oluştururken en az yüzdeliği dördüncü sınıflar (%12,7) oluşturmaktadır.

Katılımcıların yerleşim yerine göre dağılımları incelendiğinde %57,2'si şehir merkezinde, en az yüzdeliğe sahip katılımcı grubunun ise yurt dışında (%1,3) yaşadığı görülmektedir. Katılımcılar tarafından uzaktan eğitim dersleri daha çok cep telefonu (%70) ve bilgisayar cihazları aracılığı (%66, 8) ile takip edilmiştir. Uzaktan dersleri takip etme şekline yönelik soruda en çok tercih edilen seçenek hem canlı takip etme hem de sonrasında kaydı izleme şeklinde (%58) olmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%67,7) evlerinde aynı zamanda uzaktan eğitime devam eden kardeşleri de bulunmaktadır.

Tablo 1. Sağlık Bilimleri Öğrencilerinin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

	f	%
Cinsiyet		
<i>Kadın</i>	883	84,9
<i>Erkek</i>	157	15,1
Bölüm		
<i>Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon</i>	165	15,9
<i>Ebelik</i>	163	15,7
<i>Dil ve Konuşma Terapisi</i>	136	13,1
<i>Ergoterapi</i>	134	12,9
<i>Odyoloji</i>	117	11,2
<i>Çocuk Gelişimi</i>	77	7,4
<i>Sosyal Hizmet</i>	70	6,7
<i>İş Sağlığı ve Güvenliği</i>	68	6,5
<i>Sağlık Yönetimi</i>	58	5,6
<i>Beslenme ve Diyetetik</i>	52	5,0
Sınıf		
<i>1.Sınıf</i>	294	28,3
<i>2.Sınıf</i>	295	28,4
<i>3.Sınıf</i>	319	30,6
<i>4.Sınıf</i>	132	12,7
Yerleşim Yeri		
<i>Şehir Merkezi</i>	594	57,2
<i>İlçe</i>	326	31,3
<i>Köy</i>	88	8,5
<i>Belde</i>	18	1,7
<i>Yurt Dışı</i>	14	1,3
Kendinize Ait Bilgisayarınız Var Mı?		
<i>Evet</i>	655	63,0
<i>Hayır</i>	385	37,0
Uzaktan Eğitimi Hangi Cihazlardan Takip Ediyorsunuz?		
<i>Cep Telefonu</i>	728	70
<i>Bilgisayar</i>	695	66,8
<i>Tablet</i>	40	3,8
<i>Diğer</i>	2	0,2
Uzaktan Eğitimleri Nasıl Takip Ediyorsunuz?		
<i>Canlı</i>	358	34,4

<i>Kayıt</i>	79	7,6
<i>Canlı/kayıt</i>	603	58
Uzaktan Eğitim Alan Kardeş Sayısı		
<i>Yok</i>	336	32,3
<i>1</i>	361	34,7
<i>2</i>	228	21,9
<i>3</i>	89	8,6
<i>4+</i>	26	2,5
Yaş	Ort±SS	Min-Maks
	20,93±2,08	(18-42)

*Ort: ortalama, SS: standart sapma, min:minimum, maks:maksimum

Araştırmaya katılan sağlık bilimleri öğrencileri, online eğitim sırasında çeşitli teknik sorunlar ile karşılaşmış olup yaşanan teknik sorunlar Tablo 2’de belirtilmiştir. Öğrencilerin en çok belirttikleri sorunlar; görüntü sorunu (%70), internet kesintisi (%64,4) ve ses sorunu (%62,7) olmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Yaşadıkları Teknik/Fiziksel Sorunlar

	f	%
İnternet Kesintisi		
Yaşamadım	370	35,6
Yaşadım	670	64,4
Ses Sorunu		
Yaşamadım	388	37,3
Yaşadım	652	62,7
Görüntü Sorunu		
Yaşamadım	312	30
Yaşadım	728	70
Ders Materyallerine Erişim Sorunu		
Yaşamadım	540	51,9
Yaşadım	500	48,1
Sınav Esnasında İnternet Kesintisi		
Yaşamadım	822	79
Yaşadım	218	21
Ödev Yükleme Esnasında Teknik Sorunlar		
Yaşamadım	742	72,3
Yaşadım	298	27,7

*f=frekans, %=yüzde

Pandemi Sürecinde Eğitim-Öğretim, Ölçme-Değerlendirme ve Psikolojik Süreç Değerlendirmeleri

Pandemi sürecinde eğitim ve öğretim, ölçme ve değerlendirme süreci ve psikolojik süreç başlıklarında öğrencilerin yapmış oldukları değerlendirmeler, Tablo 3'te sunulmaktadır. Buna göre pandemide uzaktan derslerin etkin ve verimli olup olmadığının sorgulandığı soruya sağlık bilimleri öğrencileri %48,5 oranında “bazen” cevabını verirken %35,6’sı “hayır”, %16’sı ise “evet” olarak belirtmiştir. Uzaktan eğitimde farklı ders materyali ile karşılaşmadığını belirten katılımcılar, derslerin yeterince interaktif olarak işlenemediğini (hayır:%43,6; bazen: %39,2) bildirmişlerdir. Ayrıca katılımcıların %51,3’ü uzaktan eğitimin derslerin önemini azalttığı görüşündedir. Sağlık bilimleri öğrencilerinin ölçme ve değerlendirme süreci ile ilgili görüşlerine bakıldığı zaman en fazla “evet” yanıtı; vizeye alternatif olarak verilen ödevlerin ve sunumların etkin bir öğrenme sağlaması ile ilgili soruya (%53) olmuştur. Ölçme ve değerlendirme sürecinde sorun yaşamadıklarını belirtenlerin oranı %46’dır. Değerlendirme sürecini verimli bulmayanların oranı %35,4, güvenilir bulmayanların oranı ise %35,1’dir.

Anketin Covid-19 pandemisinin eğitim sürecine yansıyan psikolojik boyutunun ele alındığı bölümünde, katılımcılar derslere katılmakta yeterli motivasyonu bulamadıklarını (%45,8) ifade etmişlerdir. Ayrıca izolasyon sürecinin yarattığı kaygı ve olumsuz duygular nedeniyle derslerine odaklanmakta güçlük yaşayanların oranı %60’tır (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Pandemi Sürecinde Eğitim Ve Öğretim, Ölçme Ve Değerlendirme Süreci Ve Psikolojik Süreç Değerlendirmeleri

Maddeler	Evet		Bazen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Pandemi Sürecinde Eğitim ve Öğretim Değerlendirmesi						
1.Uzaktan eğitim yoluyla aldığınız derslerin verimli olduğunu düşünüyor musunuz?	166	16	504	48,5	370	35,6
2.Uzaktan eğitim sisteminin örgün eğitimi destekleyici bir unsur olduğunu düşünüyor musunuz?	330	31,7	348	33,5	362	34,8
3.Uzaktan eğitim sisteminde farklı ders materyalleri ile karşılaştınız mı?	268	25,8	257	24,7	515	49,5
4.Uzaktan eğitimde derslerin yeterince interaktif işlendiğini düşünüyor musunuz?	179	17,2	408	39,2	453	43,6
5.Uzaktan eğitimin derslerin önemini azalttığını düşünüyor musunuz?	534	51,3	272	26,2	234	22,5
6.Uzaktan eğitimin otokontrolünüzü olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?	462	44,4	281	27	297	28,6
Pandemide Ölçme ve Değerlendirme Süreci						
1.Ölçme ve değerlendirme uygulamalarını gerçekleştirirken sorun yaşadınız mı?	264	25,4	298	28,7	478	46

2.Ölçme ve değerlendirme uygulamalarını verimli buluyor musunuz?	284	27,3	388	37,3	368	35,4
3.Ölçme ve değerlendirme uygulamalarını güvenilir buluyor musunuz?	383	36,8	292	28,1	365	35,1
4.Uzaktan eğitim sürecinde vizeye alternatif olarak verilen ödevlerin ve sunumların araştırılarak yapılması etkin bir öğrenme sağladı mı?	551	53	303	29,1	186	17,9
Pandemide Psikolojik Süreç						
1.Uzaktan eğitimde derslere katılmakta yeterli motivasyonu bulabildiniz mi?	182	17,5	382	36,7	476	45,8
2.Covid-19 Pandemisi ile birlikte sosyal izolasyon sürecinin yarattığı kaygı ve olumsuz duygular derslerinize konsantre olmanızı güçleştirdi mi?	624	60	243	23,4	173	16,6

**f=frekans, %=yüzde*

Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajlarının sorgulandığı anket bölümünde katılımcılar “ulaşım, yiyecek, fiziksel imkân ve yurt gibi birçok ekonomik boyuttan arındırılmış olması sebebi ile uzaktan eğitimin ekonomik olmasını” en büyük avantaj (%79,2) olarak ifade etmişlerdir. “Zaman ve mekândan bağımsız olması yönüyle öğrencilerin eğitim ortamına internet erişimi olan herhangi bir yerden 7/24 erişim kolaylığı sağlaması” ve “sosyal hayatı aktif sürdürebilirken öğrenime devam edebilme imkânı sağlaması” diğer avantajlar olarak ifade edilmiştir. Öğrenciler; “dersin elektrik ya da internet bağlantısı sebebiyle kesintiye uğraması”, “laboratuvar ve atölye gibi uygulama ağırlıklı konuların işlenmesindeki sınırlılıklar” ve “öğrenci-öğretmen etkileşiminin zayıf olması”nı uzaktan eğitimin dezavantajları olarak belirtmişlerdir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Covid-19 pandemisinde sağlık bilimleri öğrencilerine yönelik uzaktan eğitimin değerlendirildiği bu çalışmada, katılımcılar çeşitli teknik sorunlar ile karşılaşmış olup görüntü sorunu, internet kesintisi ve ses sorununu en çok yaşanan teknik sorunlar olarak belirtmişlerdir. İnternet erişimi konusunda en çok yaşanan sorunun ise internet bağlantısında yaşanan kesintiler olduğunu ifade etmişlerdir. Pandemide yapılan başka bir çalışmada en yaygın teknik problemin, internete ulaşma konusunda olduğu tespit edilmiştir (Serçemeli ve Kurnaz, 2020). Pandemi süreci ile birlikte “Evde Kal Uygulamaları” kapsamında birçok çalışanın işlerini evden sürdürmeleri ve öğrencilerin okul eğitimlerini evde çevrimiçi olarak yapmalarının internette yoğunluk yaşanmasına neden olabileceğini dolayısıyla internet ile ilgili bu sorunların sıklığının arttığını düşünmekteyiz.

Uzaktan eğitimde öğrencilerin büyük bir kısmı (%70) dersleri cep telefonları aracılığı ile takip etmişlerdir. Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitimle muhasebe dersi alan Sağlık Yönetimi Bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemine bakış açılarının incelendiği bir çalışmada, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%75) derslere akıllı telefonları ile katıldıkları

belirtilmiştir (Serçemeli ve Kurnaz, 2020). Bu oran bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Çalışmamızda derslerin verimli ve etkili olup olmadığı ile ilgili soruya öğrencilerin %35,6'sı “hayır” %48,5'i ise “bazen” olarak cevap vermiştir. Uşak Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin uzaktan eğitim derslerini yüz yüze eğitim kadar verimli bulmadıkları ve İngilizce dersini uzaktan eğitim sistemiyle almak istemedikleri belirtilmiştir (Metin vd., 2017). Özellikle teorik bilgilerin, klinik uygulamalı derslerde beceriye dönüştürüldüğü sağlık bilimleri alanında laboratuvar ve atölye çalışmalarının yer aldığı konuların işlenmesindeki sınırlılıkların derslerin verimliliğini etkilediği düşünülmektedir.

Çalışmamızda, pandemide ölçme ve değerlendirme sürecini öğrencilerin %35,4'ü verimli bulmamış; %35,1'i ise güvenilir bulmamıştır. Uzaktan eğitim sürecinde ara sınavlara alternatif olarak verilen ödevlerin ve sunumların araştırılarak yapılmasının etkin bir öğrenme sağladığını belirtenlerin oranı %53'tür. Pandemi sürecinde eğitim fakültesi öğrencilerine yönelik yapılan nitel bir çalışmada; çevrimiçi eğitimlerin, güvenilir bir ölçme ve değerlendirmeyi zorlaştıracığını düşünen öğretmen adayları olduğu da belirtilmiştir (Gorgulu-Arı ve Hayır-Kanat, 2020).

Bu çalışmada öğrencilerin derslere katılmak için yeterli motivasyonu bulmakta zorlandıkları ve pandeminin onlar üzerinde kaygı ve korku gibi olumsuz duygular yarattığı görüşleri ortaya çıkmıştır. Serçemeli ve Kurnaz (2020)'ın çalışmasında, öğrencilerin Covid-19 pandemisinde psikolojik olarak kendilerini iyi hissetmemeleri nedeniyle ödev ve sınavlarına odaklanamadıkları belirtilmiştir. Ayrıca bu dönemde öğretmen adayları ile yapılan başka bir çalışmada, çevrimiçi eğitimlerin öğrencilerin odaklanma problemi yaşamalarına ve sosyalleşmelerini azaltacağına vurgu yapılmıştır (Gorgulu-Arı ve Hayır-Kanat, 2020). Bir diğer çalışmada, öğrencilerin uzaktan eğitimde derslere motive olmakta zorlandıkları ifade edilmiştir (Birişçi, 2013). Brezilya'daki üniversite öğrencilerinin pandemi sürecinde kaygı ve endişelerinin araştırıldığı bir çalışmada ise öğrencilerin %48,2'sinin orta derecede kaygı düzeylerine sahip oldukları ortaya koyulmuştur (Peloso vd., 2020). Alan yazındaki bu çalışmalar, araştırmamızın sonuçlarını desteklemektedir.

Katılımcılar “dersin elektrik ya da internet bağlantısı kaynaklı kesintiye uğraması”, “laboratuvar ve atölye gibi uygulama ağırlıklı konuların işlenmesindeki sınırlılıklar” ve “öğrenci-öğretmen etkileşiminin zayıf olması”nı, uzaktan eğitimin dezavantajları olarak belirtmişlerdir. Yapılan diğer çalışmalarda; uzaktan eğitim ile ilgili olarak yüz yüze iletişim olmaması, internet bağlantısının kesilmesi gibi teknik sorunlar, öğrenci ile öğretmen arasındaki etkileşim sağlanamaması ve derslerin interaktif işlenememesi gibi dezavantajlar ifade edilmiştir. (Birişçi, 2013; Buluk ve Eşitti, 2020).

Pandemi sürecinde, yüz yüze eğitime ara verilmiş ve uzaktan eğitim önemli hale gelmiştir. Bu sürecin aniden başlaması nedeniyle okullar yeni eğitim yöntemine hızlı geçiş yapmak zorunda kalmıştır. Bu nedenle uzaktan eğitim yöntemi ile gerçekleştirilen eğitimin geliştirilmesi ve eksikliklerin belirlenmesi amacıyla öğrencilerin görüşlerinin alınması, gerek eksikliklerin ortaya çıkarılarak düzenlenmesine gerekse de öğrencilerin ve eğitimcilerin bu sürece uyum sağlamasına olanak tanıyacaktır.

Öğrencilere, uzaktan eğitimden en etkin ve verimli bir şekilde nasıl yararlanacakları konusunda eğitimler düzenlenmelidir. Üniversite tarafından öğrencilere yönelik hazırlanacak

bilgilendirme videoları ya da metinlerinin bu sürece katkı sağlayacağı düşünülmektedir Covid-19'a karşı kaygı düzeyi artan öğrencilerin destek almaları konusunda doğru yerlere yönlendirmeleri yapılmalıdır. Derslerin interaktif bir şekilde işlenmesi, dersin etkinliği için önemli olup uzaktan eğitim sırasında öğrencilerin sorularına hızlı bir şekilde yanıt verilerek geri bildirimde bulunulması ve öğrencilerin konunun içine dâhil edilmesi derse katılımlarının artırılması için teşvik edici olacaktır.

Uzaktan derslerin değerlendirme sürecinde geleneksel sınav yöntemlerinin kullanılması verimi düşürebileceğinden yeni yöntemler kullanılması yönünde çalışmalar yapılması ölçme ve değerlendirme sürecinin verimli ve güvenilir bulunmasına katkı sağlayabilir. Öğrencilerin çevrimiçi dersleri canlı/kayıt ve ders notları şeklinde takip etmeyi tercih etmelerinden dolayı uzaktan eğitimde kayıt alınması ve ders içeriklerine yönelik zengin ders materyallerinin hazırlanarak dersin yapıldığı sisteme yüklenmesi önemlidir. Dolayısıyla uzaktan eğitimde ders planlamasının titizlikle yapılmasının sürece katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Teşekkür

Çalışmanın analiz sürecinde destekleri için Öğr. Gör. Kürşad Nuri Baydili'ye teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Agarwal, S., & Kaushik, J. S. (2020). Student's perception of online learning during COVID pandemic, *The Indian Journal of Pediatrics*, 87 (7), 554.
- Balta, Y., & Türel, Y. K. (2013). Çevrimiçi uzaktan eğitimde kullanılan farklı ölçme değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin bir inceleme. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 37-45.
- Birişçi, S. (2013). Video konferans tabanlı uzaktan eğitime ilişkin öğrenci tutumları ve görüşleri. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 2(1), 24-40.
- Buluk, B., & Eşitti, B. (2020). Koronavirüs (covid-19) sürecinde uzaktan eğitimin turizm lisans öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Journal of Awareness*, 5(3), 285-298.
- Cabi, E. (2016). Uzaktan eğitimde e-değerlendirme üzerine öğrenci algıları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 94-101.
- Chick, R. C., Clifton, G. T., Peace, K. M., Propper, B. W., Hale, D. F., Alseidi, A. A., vd. (2020). Using technology to maintain the education of residents during the COVID-19 pandemic. *Journal of Surgical Education*, 1, 1-4.
- Dermo, J. (2009). e-Assessment and the student learning experience: A survey of student perceptions of e-assessment. *British Journal of Educational Technology*, 40(2), 203-214.
- Ferrel, M. N., & Ryan, J. J. (2020). The impact of COVID-19 on medical education. *Cureus*, 12(3), e7492.
- Gorgulu-Arı, A., & Hayır-Kanat, M. (2020). Covid-19 (koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0 (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı), 459-492.

- Haleem, A., Javaid, M., & Vaishya, R. (2020). Effects of COVID 19 pandemic in daily life. *Current Medicine Research and Practice*, 10(2), 78-79.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., ve Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. Erişim adresi: <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning> (Erişim tarihi 16.06.2020).
- Karadağ, E., & Yücel, C. (2020). Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10 (2), 181-192.
- Kışla, T., Sarsar, F., Arıkan, Y. D., Meşhur, E., Şahin, M., & Kokoç, M. (2010). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemlerinde karşılaşılan problemler. *NWSA: Education Sciences*, 5(1), 1-18.
- Metin, A. E., Karaman, A., & Şaştım, Y. A. (2017). Öğrencilerin uzaktan eğitim sistemine bakış açısı ve uzaktan eğitim İngilizce dersinin verimliliğinin değerlendirilmesi: Banaz meslek yüksekokulu, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 640-652.
- Mukhtar, K., Javed, K., Arooj, M., & Sethi, A. (2020). Advantages, limitations and recommendations for online learning during COVID-19 pandemic era. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 36(COVID19-S4), 27-31.
- Owusu-Fordjour, C., Koomson, C. K., & Hanson, D. (2020). The impact of covid-19 on learning-the perspective of the ghananian student. *European Journal of Education Studies*, 7 (3), 88-101.
- Peloso, R. M., Ferruzzi, F., Mori, A. A., Camacho, D. P., Franzin, L. C. D. S., Margioto Teston, A. P., vd. (2020). Notes from the field: concerns of health-related higher education students in Brazil pertaining to distance learning during the Coronavirus pandemic. *Evaluation & the Health Professions*, 43(3), 201-203.
- Serçemeli, M., & Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4 (1), 40-53.
- TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi) (2020). COVID-19 pandemi değerlendirme raporu. Erişim adresi: <http://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/kovidraporu/Covid-19%20Raporu-Final+.pdf> (Erişim tarihi: 16.06.2020).
- Verawardina, U., Asnur, L., Lubis, A. L., Hendriyani, Y., Ramadhani, D., Dewi, I. P., vd. (2020). Reviewing online learning facing the covid-19 outbreak. *Journal of Talent Development and Excellence*, 12(3s), 385-392.
- Yıldırım, F. (2010). Uzaktan eğitim sistemine geçişin esas öğeleri olan öğretim elemanları ve öğrencilerin bakış açıları. T. G. Yamamoto, U. Demiray ve M. Kesim (Eds.). Ankara: Eflatun Yayınevi.